

ULUSLAR ARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

29 NİSAN - 1 MAYIS 2011
KAHRAMANMARAŞ
(İKİNCİ SALON)

CİLT: 2

Editör:

Cevdet KABAKCI - Serdar YAKAR

İSBN:

978-605-86941-2-5

BASKI

Kristal Reklam ve Matbaacılık
Hizm. San. Ve Tic. Ltd. Şti.

Tel: 0212 2179777

info@kristalreklam.net

TASARIM

Halil AYDIN-Şükran İŞÇİ

İLETİŞİM ADRESİ

Kahramanmaraş Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Tel: (0344) 228 46 00
e.posta: kultursosyal@kahramanmaras.bel.tr

Birinci Basım: Haziran 2012

Bu Eser Kahramanmaraş Belediyesi'nin Bir Kültür Hizmetidir

**DULKADİR BEYLİĞİ DÖNEMİNDE GÖKSUN (1337
TEMMUZ 1522)**

Yrd. Doç. Dr. Ramazan HURÇ*

Özet

21. yy. kentlerin ön plana çıktığı bir yüzyıl olmuştur. Kent ve kentli dünden bu güne kentiyle alakadar ne varsa bütün ayrıntıları ile öğrenmek istemektedir. Bu edinilen bilgiler kentliyi ortaçağ karanlığına götürmeyecektir. Nasıl ki felsefe olanların ne, nasıl ve nedenini sorgulamak istiyorsa kentliler de kentiyle ilgili her şeyi sorgulamak istemektedirler.

Genel tarihler yanında şehir tarihleri de yazıla gelmiştir. Son yıllarda şehir tarihleri daha büyük ilgi görmektedir. Bu bağlamda Kahramanmaraş ilinde de şehir tarihi ile ilgili bir dizi çalışmalar yapılmıştır. Bu sempozyum da bu çalışmaların bir devamıdır.

Kent tarihlerinin yazılması genel tarihlere ve genel kültüre ciddi katkılar sağlayacaktır. Arşivlerin araştırmacıya açılması, ciddi araştırmacıların artması tarihin akışını da değiştirecektir. Artık her aklına düşen bir tarih kitabı yazmaya kalkmayacaktır.

Çünkü geçmişimiz kendimizin önemli bir parçasıdır. Bizi çeken her dalga, bize canlılık veren her faaliyet maziden gelir. Kentlerle ilgili

* Göksun Belediye Başkanı.

araştırmalar arttıkça kentli kendinden emin olacak ve toplumsal bütünlük sağlanacaktır. Belki de kentin bir ansiklopedisi yazılacak, her türlü envanter oluşacaktır. Kente yatırım yapmak isteyen her girişimci istediği bilgiyi bu envanterlerden elde edecek, zaman ve emek kaybını en aza indirecektir.

Biz de bu çalışmamızda Dulkadiroğulları döneminde Göksun'un sosyo-ekonomik yönü, stratejik konumu ve tarihte üstlendiği rol ve özellikle tarihçiler arasında yeri konusunda net bir karar verilemeyen Turna Dağı Savaşı irdelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Dulkadir oğulları, Alauddevle Bozkurt Bey, Göksun, Turna Dağı Savaşı

Göksun'un Jeo-Stratejik Konumu

Göksun tarih boyunca ticaret ve askeri harekât yolu merkezi olma özelliğini muhafaza etmiştir. Geç Hitit döneminde Assurluların Kayseri Kültepe'de kurdukları Assur Ticaret Kolonilerinin Ninova (Musul)-Kayseri hattı Göksun'dan geçmiştir¹. Romalılar döneminde ise İskenderun-Osmaniye-Kadirli- Göksun yolu Göksun'sa ikiye ayrılarak biri Göksun-Kayseri, diğeri Göksun-Sivas yoludur. Bu yollar üzerinde bulunan kaleler ve kayalara işlenen yol işaretleri önemini iyice muhafaza etmektedir. Bizans döneminde de bu yolları aynı amaçla kullanmışlardır. Anadolu Selçukluları döneminde Anadolu enine ve boyuna ticaret yolları ile donatılmıştır. Tarihte ipek yolu olarak adlandırılan İskenderun-Osmaniye-Kadirli-Göksun yolu Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri döneminde çok önemli rol üstlenmiştir. Halep Salnamesinde ise Göksun'dan Sivas ve Kayseri'ye giden kervan ve yolcuların (yol) güzergâhı ve Elbistan ile Aziziye'ye araba işlemekte olduğundan kabil-i terakkidir² şeklinde bir ifade yer almaktadır.

Göksun Ortaçağ'da önemli bir merkez ve ordu durağı idi³. Kalelerin her biri bir derbent görevi yapmaktaydı. Göksun Höyüğü'nde (Kale) Abbasiler döneminde (Harun Reşid, oğulları Emin, Me'mun ve Mu'tasım) Bizans'a karşı müdafaa ordusu tutarlardı⁴. Yavuz Sultan Selim

¹ Konyar, ERKAN, 'İlk Tunç Çağ'ından Orta Demir Çağı'na Kahramanmaraş', Dağların Gazeli Maraş, Haz. Filiz Özden, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 133.

² 1322 Senesi Halep Salnamesi'nde Maraş Sancağı, s. 578.

³ TEXIER, Charles, Küçük Asya'da Maraş, Hazırlayan: Yaşar Alpaslan-Serdar Yakar, Kahramanmaraş 2009, s.113.

⁴ TANKUT, Hasan Reşit, Maraş Yollarında, Kahramanmaraş 2008, s.86.

Mısır'ın fethinden sonra ordunun talebi üzerine Kahire'den ayrılır¹. Yavuz Sultan Selim 19 Mayıs'ta Halep'ten ayrılarak Antep, Pazarcık, Maraş, Fırnız, Göksun, Zamantı, Sarımsaklı üzerinden Kayseri'ye ulaşır².

Göksun XVI. Yy'da Liva-i Kars'a bağlı bir nahiyedir³. Göksun ile Kadirli arasındaki en kestirme yol 21. Yy'ın son çeyreğine kadar göç yolu olarak kullanılan Göksun-çamurlu- Mazgaç-Kadirli yoluydu. Kadirli Livası'na bağlı Göksun Nahiyesi arasında kullanılan yol muhtemelen bu yoldur. Turna Dağı savaşı da bu yol çevresinde yapılmış olmalıdır.

Göksun'da Dulkadirli döneminde dört önemli savaş olmuştur.

1. Dulkadir Beylerinden Sevlî Bey ile Memluk Sultanı Berkuk arasında yapılan savaşta Dulkadir Bey'i Sevlî, 1387 yılında Memluk ordusunu Göksun ovasında ağır bir yenilgiye uğratmıştır.

2- Yine 1467 yılında Memluklularla Dulkadir Bey'lerinden Şehsuvar Bey arasında Göksun yakınlarındaki Turnadağı eteklerinde yapılan savaşta Memluklular yenilmiştir.

3-Safevi Hükümdarı Şah İsmail ise 1507 yılında Dulkadirli'lere saldırmış, başarılı olamayacağını anlayan Alâüddevle Bey, Göksun yakınlarında bulunan Turnadağı'na çekilerek hayatını kurtarmıştır.

4- Dulkadir Beyliği döneminde Göksun'da yapılan son savaş ise 1515 yılı 13 Haziran ayında turna dağı savaşındır. Yavuz Sultan Selim'in vezirlerinden Sinan Paşa komutasında ordu yine Dulkadir Beylerinden Şehsuvar oğlu Ali Bey'in rehberliğinde Alâüddevle Bey'i stratejik bir bölge olan Turna Dağı'nda hezimete uğratmıştır⁴. Osmanlı ordusunun bu savaşta başarıları Ali Bey'in bölgeyi iyi bilmesinden kaynaklandığı bir gerçektir.

Yukarıda ifade edildiği üzere Göksun, konuşlandığı yer itibarıyla hem bir ticaret yolu merkezi, hem orduların geçiş yolu ve hem de bölgenin jeo-stratejik merkezi özelliğini tarih boyunca korumuştur.

¹ Askerin Kahire'de kalma süresi uzayınca askerde Anadolu özlemi artar. Durumu Anadolu Kazaskeri Kemalpaşazâde'ye bildirirler. Kemalpaşazâde ile Padişah bir gün atla yan yana giderken, Kemalpaşazâde askerin şu türküyü söylediklerini söyler. Türkü: 'Nemiz kaldı bizim mülk-i Arab'ta/ Nice dururuz Şam u Halte/ Cihan halkı kamu 'iyy ü tarabda/ Gel ahi gidelim Rum illerine'. EMECEN, Feridun M., Yavuz Sultan Selim, Ayhan Matbaası, İstanbul 2010, s. 367.

² Feridun, Yavuz Sultan Selim, 321.

³ Zü'l-kadriye Tahrir Defteri, 51; BA, MAD, nr. 252, x, s. 31; Ayrıca bkz.; ÖZTÜRK, Sait- Ali SARIKAYA, Göksun Tarihi, Görsel Dizayn, İstanbul 2010, s. 384-424.

⁴ ÖZTÜRK, Sait, Göksun Tarihi, Görsel Dizayn, İstanbul 2010, s.56.

Şehsuvar oğlu Ali Bey Zaviyesi

Göksun nahiyesine bağlı bulunan Kanlıkavak 129 vergi nüfuslu, 33 haneden oluşan bir köydü. Şeyh Selman Halife dervişleri bu köyde bulunuyordu. Göksun ise Göksunlu cemaatinin ziraat ettiği 72 vergi nüfuslu bir yerleşim yeri idi¹. Kanlıkavak Köyünde Şehsuvar oğlu Ali Bey (Dede Garkın) Zaviyesi kurulmuştur. KANLIKAVAK köyü 1525 yılında 65 hane 12 mücerred (bekâr) vergi nüfusu vardı. Köyün vergi geliri 4132 akçe iken 1857 yılında vakfın geliri 380 krş'a düşmüştür. Bu duruma göre 19.yy'ın ortalarına doğru Kanlıkavak köyü iyice boşalmış ve bu arada Göksun göç almıştır².

Karkın Oğuz boylarından olan bir Türk boyudur. Garkın, Karkun ve Kargun şeklinde yazılmaktadır. Karkın oymağı Halep Türkmenleri arasında Dulkadirli döneminde kalabalık bir yer işgal etmektedir. Dulkadirli içinde Karkın oymağının bir kolu da Dede Karkın adındaki bir şeyhin Göksun'da bulunan zaviyesinde hizmet etmektedir. Bu Dede Karkın'ın XVIII. yüzyılda yaşaması mümkündür³. Göksun nahiyesi Tecirli ve Bozdoğan aşiretlerinin yaylası olarak istifade edilmiştir⁴.

Yer adları (Onomastik)

Bir tarihi olayı aydınlatmada yer adları önemli ipuçları vermektedir⁵. Zü'l-Kadriye Tahrir Defterindeki Göksun'a ait yer adlarının günümüzde de aynı tazeliğini koruduğu görülmektedir. Bu adların anlamlarına bakıldığında; bölgeye yerleşen kabile ve oymakların adının verildiği, yeni yerleşim yerine gelen bölgenin adının konulduğu, Coğrafi bölgenin topografik yapısına göre; pınar, ırmak, tepe gibi yerlere yerleşen topluluğun diline göre (Türkçe) adlandırıldığı, bölgede yaşayan toplulukların önemli şahsiyetlerinin adlarının verildiği dikkat çekmektedir.

1530 yılında Göksun Nahiyesi çevresinde adı geçen yer adları; Göksun, Camuslu, Kireç Pınarı, Kuruca-âbâd, Değirmen-deresi, Büyük

¹ YİNANÇ, Refet, Dulkadir Beyliği, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, s.139.

² Bkz. Yaşar Baş-Rahmi Tekin, Maraş Vakıfları (Dulkadirli ve Osmanlı Dönemi), Bahçıvanlar Basımevi, Konya-2007, s.213-215.

³ Bkz. Faruk Sümer, (Türkmenler) Tarihleri- Boy Teşkilatı- Destanları, Türk dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul1992, s.235.

⁴ 1322 Senesi Halep Salnamesi'nde Maraş Sancağı, s. 578.

⁵ KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., Tarih Araştırmalarında Usul, İkinci Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1991, s. 14.

Çamurlu, Kutu, Yoğun-oluk, Öşüngele, Bebek-tepesi, Kuz-oluk, Saraycık, Sülüklü, Yan-tepesi, Kozcugaz, Çağılan, Orta-depe, Kömür-deresi, Kavşud, Boz-öyük, Mürsel, Üç-oluk, Kanlu-kavak, Kızılıçık-1 sağır, Kızılıçık-1 kebir, Göksun deresi, Kamışcık-1 kebir, Kemallu, Oruççu, Çatuklu ve Tombak-1 kebir, Çukur-hisar, Süsü, Tekfur-pınarı, Şahin-kayası'dır. Bugünkü Cödden deresinden akan Aksu'nun adı Göksu olarak geçmektedir¹.

Dulkadir Beyliği dönemindeki yer adlarına bakıldığında Turnadağı savaşının başladığı yer olan Ördekli bugünkü Afşin ilçesine bağlı Kötürecik, Çoban-pınarı, Tilavşın ile Kitz köyleri arasında bir yer adıdır². 1563 sayılı Tahrir Defterinde gösterilen yer adlarında ise Elbistan Kazası sınırları içerisinde gösterilen Kurıca Ördekli bugünkü Sarız sınırları içerisinde bulunan Ördekli'yi göstermektedir³.

Göksun, Andırın ile Kadirli (Zü'l-Kars) 1563 sayılı Tahrir Defterinde Maraş sınırları içerisinde geçmemektedir⁴. XVI. Yy. da askeri durum ve gideri; adet-i çeri 14, süvar ve mükemmel 11, piyade 3, toplam 162.221 olarak geçmektedir⁵. Göksun ve Andırın ile döneme ait bilgileri bulmak için Kars-ı Maraş Tahrir Defterine bakmak gerekmektedir⁶.

Göksun'da ekonomik yapı

1563 sayılı Tahrir Defterinde kayıtlı Elbistan kazasına ait bilgilere bakıldığında üretilen ürünler; hinta (buğday), şa'ir (arpa), humus (nohut), ades, erzen (darı), deştbanı, duhan (tütün), âsiyâb, kevvâre, ağnem (koyun), bostan, meyve, sebze, piyaz (soğan), keten üretilmektedir⁷. Göksun Elbistan ovasının bir devamıdır. Bugün de hemen hemen aynı ürünler yetiştirilmektedir. Bu duruma göre Dulkadirli Beyliği döneminde Göksun'da tahıl ve sebze üretilmektedir. Hayvancılık vazgeçilmez bir geçim kaynağıdır. Savaş ganimetlerine bakıldığında hayvancılığın ön plana çıkıldığı görülmektedir. Bu ürünler arasında en fazla buğday ve arpa üretilmektedir. Buğdayın toplam ürünler içerisindeki payı 81.204,5

¹ Zü'l-kadriye Tahrir Defteri, 173,

² Zü'l-kadriye Tahrir Defteri, 173,

³ YİNANÇ, Refet- Mesut ELİBÜYÜK, Maraş Tahrir Defteri (1563), Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, No: 1, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1988, c.1, s.XLV,

⁴ Bkz. Maraş Tahrir Defteri (1563, c.1.

⁵ Zü'l-kadriye Tahrir Defteri, 51.

⁶ Bkz. Kars-ı Maraş Tahrir Defteri, Tapu ve Kadasro Genel Müdürlüğü Arşivi, no. 168.

⁷ Bkz. Maraş Tahrir Defteri (1563, c.11.

akçelik öşür ile % 67'lik oranla ilk sırada gelmektedir. Arpa ikinci sırayı almakta olup 25.727 öşür ile ikinci sırayı almaktadır. Bu da toplam üretimde % 21 paya ulaşmaktadır. Erzenden ise 11.715 akçe öşür alınmaktadır. Buğday ölçü birimi olarak da kile kullanılmaktadır¹.

Elbistan ovasında yapılan savaşlara bakıldığında Göksun hep sığınma yeri olmuştur. Topografyanın dağlık ve ormanlık olması düşmanı dağların iç kısımlarına çekmiştir.

Göksun nahiyesinin sanayi ve ticaret faaliyetlerinden alınan vergi toplamı 12.817 akçedir. XVI. Yy'ım önemli tesislerinden birisi boyahanedir. Boyahaneden 1527 yılında 4.000 akçelik gelir elde edilmiştir. Bu dönemde önemli gelir kaynaklarından birisi de (asiyab) değirmenlerdir. 1525 yılında nahiye genelinde 32 bab değirmen bulunmaktadır². Bölge hayvancılığa müsait olduğu için Pazar gelirleri, kasaplık ve kırışçıyan vergileri de önemli bir yer işgal etmektedir. Zü'l-kadriye Tahrir defterine göre Vilayet-i Zü'l-kadriye'nin muhasebesi verilirken Göksun'a tabi bir adet Ma'den-i sîm'den bahsedilmektedir³.

Göksun nahiyesinin 1527 yındaki toplam geliri 162.221 akçe iken 1563'te % 3'lük artışla 166.852 Akçeye ulaşmıştır⁴.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Göksun şöyle tavsif edilmektedir: Papamunta mü'ellifi ve Atlas ve Minör ve Coğrafya kitapları mü'elliflerinin kavli-i sahîhleri üzre rûy-ı arzda cümle yüz kırk sekiz adet ulu dağlardır kim bâlâda tahrîr olunmuştur. Bu Göksun yaylası dağı dahi mezkûr yüz kırk sekiz cebel-i müntehânın birisidir. Eyle bir kûh-ı bülenddir kim mehdinde kerrûbiyânlar felekde âciz-mândelerdir. Eyle bir kûh-ı azîmdir kim on kerre yüz bin âdem ve yüz kerre yüz bin hayvanat yaylası vüs'at üzre seyerân u devrân ederler. Eyâlet-i Konya ve eyâlet-i Mar'aş halkı ve niçe boy Türkmânları bu yaylada cilvelenüp birbirlerinden haberleri yokdur. Bu cebel-i âlîde olan nebâtât [u] giyâhât [u] ezhârât ahşâbât-ı işpeçar bir diyar yaylağında yokdur. İlla Erzurum ensesinde Bingöl yaylasında bî-hadd u hasr haşîşât vardır. Ve niçe bin kaynak uyûn-ı câriyeler var kim her biri birer âb-ı hayâtıdan nişân verir.

¹ Solak, Göksun, 122; Bkz: Solak, İbrahim, Göksun Sempozyumu, Şenyıldız Matbaası, İstanbul 2010, s.210-211.

² Solak, Göksun, 125.

³ Sadeleştirilenler: ÖZKILINÇ Ahmet- Ali COŞKUN – Abdullah, SİVRİDAĞ- Murat YÜZBAŞIOĞLU, 998 numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Diyar-ı Bekr ve Arab ve Zü'l-kadriye Defteri (937/1530), Başbakanlık Devler Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 40, Ankara 199, s.28.

⁴ Solak, Göksun, 128.

Böyle bir kûh-ı vâsi'dir. Diller ile ta'bir ve kalemlerle tahrîr olunmaz. Vasıfdan Müberrâ bir yaylağ-ı ra'nâdır¹.

Sanatsal Yapılar

Dulkadir Beyliği döneminden günümüze intikal eden belli başlı bir sanatsal yapı bulunmamaktadır. Kanlıkavak'ta Dede Kargın Zaviyesinden bahsedilmektedir. Konuyla ilgili saha çalışmamızda adı geçen zaviye ile ilgili şifahi hiçbir anekdot olmadığı gibi zaviye kalıntısına ait bilgi de bulunmamaktadır. Göksun'da evler ve sair yapılar diğer Anadolu kentlerinde olduğu gibi kerpiç ve ahşaptan yapılmıştır. Bu tür evlerin ömürleri sanıldığı gibi uzun ömürlü değildir. Yangınlar ve zamanın yıpratması eski yapıları günümüze taşımamıştır².

Demografik yapı

Kemallu, Oruççu, Çatuklu ve Garkın gibi oymaklar yaşamıştır. Garkın; Karkun ve Kargun şeklinde yazılmaktadır. Karkın oymağı Halep Türkmenleri arasında Dulkadirli döneminde kalabalık bir yer işgal etmektedir. Dulkadirli içinde Karkın oymağının bir kolu da Dede Garkın adındaki bir şeyhin Göksun'da bulunan zaviyesinde hizmet etmektedir³. Göksun nahiyesi Tecirli ve Bozdoğan aşiretlerinin yaylası olarak istifade edilmiştir⁴. Alauddevle Bozkurt Bey Osmanlı askerlerini ulaşılması güç ve çetin bir dağ olan Turna Dağına sığındı. Turna Dağının kenarı Türkmen Kızılbaş evleri ile çevrili idi⁵. Dulkadir Beyliğinin 1515'te Şahsuvar Oğlu Ali Bey'e verilmesi üzerine Dulkadirliilerin bir kısmı Şah İsmail'in hizmetine girmişlerdir. Safavilerin kuruluşunda İran'a Maraş ve Yozgat'tan giden Dulkadirli oymağının seksen bin ev olduğu kaynaklarda geçmektedir⁶.

¹ Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Yayına Hazırlayan Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul 1999, c. 3, s. 104- 105.

² Texier, xlx. Yy'da yaptığı seyahatinde 'Göksun evlerinin ağaç kütüklerinde yapılmış kulübeler' olduğunu ifade etmektedir. Texier, 113.

³ Bkz. Faruk Sümer, (Türkmenler) Tarihleri- Boy Teşkilatı- Destanları, Türk dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992, s.235.

⁴ 1322 Senesi Halep Salnamesi'nde Maraş Sancağı, s. 578.

⁵ İbn Kemal, Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997, 255-256.

⁶ SÜMER, Faruk, Safavi Devletinin Kuruluş ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s.48-49.

Kars-ı Maraş Sancağına ait 1527 tarihli İcmal Defterine göre Göksun Nahiyesinde 1nefs, 2 köy, 12 aşiret-cemaat ve 77 mezra yer almaktadır. Nahiye'nin merkezi nefsi-i Göksun'dur. Burada 48 hane, 8 mücerret, 1 imam, 1 hatip, 1 müezzin, 3 çeri, ve 2 eşkinici bulunmaktadır.

Köyler ise Kanlıkavak ve Kavşut köyleridir. Kavşut köyünün nüfus kaydı verilmemiştir. Kanlıkavak köyünde ise 65 hane, 12 mücerret, 1 kethuda, 15 derviş bulunmaktadır. Dervişler adı geçen köydeki zaviyenin hizmetinde çalışmaktadırlar. Aynı zamanda Göksun nahiyesinde kış mevsiminde yapılan şenliklere gelip gidenlere de hizmet etmektedirler. Dervişler yaptıkları bu hizmetlerin karşılığında Sultan Selim tarafından avârız-ı diyâniyeden muaf tutulmuşlardır¹.

Turna Dağı Savaşı

Turna Dağı savaşı Dulkadir Beyliği ile Osmanlı Devleti arasında meydana gelen en önemli olaylarından biridir. Ancak ne hikmetse bu savaş son dönemde kaleme alınan yapıtlarda çelişkili bir tarzda kaleme alınmaktadır. Bu yazılar yöreyi iyi bilenleri ikna edememektedir. Turna Dağı savaşını ve bu savaşa giden yolu irdelemekte fayda vardır.

Alauddevle Bey ile Yavuz Sultan Selim ilişkileri

Dulkadir Beyliği Osmanlı, Safavi ve Memlûklular arasında geniş bir coğrafyaya yayılmıştı. Beyliğin başında yaşlı kurt Alauddevle Bey bulunmaktaydı. Alauddevle Osmanlı sultanları ile ilişkilerinde güvenilir bir portre çizmiyordu. Alauddevle Bey'in Mısır sultanları ile ilişkileri daha iyiydi, hutbeleri ve sikkeleri onlar adına okutur ve bastırırdı. Bir yandan da Safavilerle dost görünürdü. Bunlara rağmen Yavuz Selim ona hep 'ammim' derdi².

Yavuz Sultan Selim Şah İsmail ile savaşmağa giderken ordusunu Alauddevle toprağı olan Çubuk Ovasında konuşlandırdı. Sultan akrabası ve mezhepdaşı olan Alauddevle Bey'den 'dinden çıkan bid'at ehlinin tepelenmesi ve fesatlık damarlarının kesilmesi, kendisine yoldaş olması ve i'la-yı kelimetu'llah uğruna mücadele etmesi için talepte bulundu.

¹ SOLAK, İbrahim, 'XVI. Yy'da Göksun (1527-1563), Dulkadir Beyliği Araştırmaları II, Ukde, Kahramaraş 2008, s. 118.

² Celâl-Zâde Mustafa, Selim-Nâme, Hazırlayanlar: Ahmet Uğur-Mustafa Çuhadar, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1997, s. 605.

Ancak yaşlı Bey Sultanı oyaladı, davete katılmadı ve Safaviler üzerine giden Osmanlı Sultan'ın topraklarına saldırdı¹.

Alauddevle Bey'in Sultan'ın askerlerine yardım etmemesinin en önemli sebebi rakibi Şehsuvar oğlu Ali Bey'di². Bir nedenle de olsa kendisini tahttan indirerek onun kendi yerini almasını beklemekteydi. Yavuz Selim'in planları da bu doğrultuydu³.

Yavuz Selim Çaldıran zaferinden sonra Tebriz'i almış, kışı Amasya'da geçirmişti. Yavuz Selim Amasya'da Dulkadirli Şahsuvaroğlu Ali Bey'e Dulkadir ülkesini vermeyi vaad etmiş, bu tahakkuk edene kadar şimdilik onu Kayseri Sancağına göndermişti⁴.

Kemah Kızılbaşları Erzincan halkına yaz kış demeden baskınlar yapmaktaydı. Sultan Tebriz'in fethinden sonra kışı Amasya'da geçirdi. Erzincan valisi olan Bıyıklı Mehmet Paşa'yı Kemah kalesini fethetmek için görevlendirdi. Baharla beraber Sultan Kemah'a gelerek kaleyi teslim aldı. Sultan bu fetih hareketiyle Safavilerin Anadolu'da en önemli ve en uç karakoluna son vermiş oldu⁵.

¹ Hoca Sadettin Efendi, Tacu't-Tevarih, Hazırlayan: İsmet Parmaksızoglu, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir 1992, IV, s. 182; Celâl-Zâde Mustafa, Selim-Nâme, s. 606-607. Hoca Sadettin Efendi'nin dedesi Sultanın Hafızlarındandı. Babası Hasan Can ise Sultan'ın sırdaşlarındandı. Hoca Sadettin Yavuz dönemi ile haberleri, olayların yakın tanığı olan babasından dinlemiştir. Bu nedenle Tacu't-Tevarih çok büyük önem arz etmektedir. Emecen, Yavuz, 159.

² UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, II, 272; YİNANÇ, Refet, 'Dulkadirîliler', İslam ansiklopedisi, Eskişehir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Eskişehir 1997, III, s. 661. Bkz; Ali Bey'in babası Şehsuvar Osmanlıların yardımı ile Dulkadir Beyi olmuştu. Şehsuvar yapılan savaşta başarısız olunca Kahire'ye götürülerek 1472 yılında üç kardeşi birlikte idam edilmişti. Babasının asılmasından sonra Ali Bey Osmanlılara iltica etti. Ali Bey Çaldıran savaşında büyük yararlılık gösterdi. Kayseti ve Bozok sancakların idaresi Ali Bey'e verildi. Dulkadir Beyliği alındığında idaresinin Ali Bey'e verileceği sözü Sultan tarafından verildi.

³ Emecen, Yavuz, 161.

⁴ Emecen, Yavuz, 152.

⁵ Hoca Sadettin Efendi, IV, 231. Turna Dağı diye meşhurdu. Dağa çıkacak yol çok tehlikeliydi. Bu yoldan geçmeyi herkes göze alamazdı. Bir Dulkadirli olan Şahsuvaroğlu Ali Bey bu dağda bir çok kez av yapmıştı. Alauddevle Bey atını, silahını ve bol miktarda yiyeceğini bu dağa çıkarmıştı. Dağın etrafında Kızılbaş evleri de vardı. Düşmanın gelmesini beklemekteydi. Yaz aylarında dahi dağda kar eksik olmazdı. Lakin kışın gelmesi yaklaşmaktaydı. Uzun süre bu dağda kalmak mümkün değildi. Bkz: ibn Kemal, Tevarih-i Al-i Osman, VIII, 255-256.

Kemah kalesinin alınmasından sonra Sultan Kayseri İncesu'ya gelerek konakladı. Padişah'ın emri üzerine Sivas'ta bulunan Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa on bin kişilik bir ordu¹ ile Şehsuvar oğlu Ali Bey'in rehberliğinde yola çıktı. Şehsuvar oğlu Ali Bey bölgeyi gayet iyi biliyordu. Sinan Paşa Elbistan'a geldiğinde Alauddevle Bey (Elbistan-Göksun arasındaki) Ördeklideydi. Alauddevle Bozkurt Bey Sinan Paşa komutasındaki orduyla savaşmayı göze alamadı. Daha önce de Alauddevle Bey Şah İsmail'e karşı ülkesini korumak için sarp Turna Dağına sığınmıştı². Alauddevle Bey bu sefer de aynı taktiği uygulayarak **Turna Dağı adıyla bilinen Cebel-i Zühal adlı yere sığındı**³. Alauddevle Bey ailesi, hazinesi ve neyi varsa alıp yol vermez, geçit vermez Turna Dağına getirdi. Turna Dağının etrafındaki derbendleri çevirdi.

Sinan Paşa Göksun ovasından göçüp yiğit bineğini mahmuzlayarak savaş ateşini başlattı. Alauddevle'yi sığındığı yerde kuşattılar.

¹ Celâl-Zâde Mustafa, Selim-Nâme, s.608; Uzunçarşılı bu sayının kırk bin kişi olduğunu ifade etmektedir. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, II, 272.

² Hammer, Büyük Osmanlı Tarihi, II, s. 438; Sümer, Safavi Devleti, s. 30. Şah İsmail'in Alauddevle Bey'e savaş açmasının nedenleri: Alauddevle Bey **Güney-Doğu Anadolu'dak Akkoyunlu devletini hakimiyeti altına almak istiyordu**. Ak-Koyunlu devleti iyice zayıflamıştı. Alauddevle Bey Akkoyunlu hükümdarı Elvend' in(1505-1506) yılında vefatından sonra, kendi yanında bulunan Akkoyunlu Uğurlu Mehmed'in oğlu Zeynel'i kardeşi Abdurrezzak ile oğulları Ahmet ve Şah Ruh Beyleri Diyarbakır bölgesine gönderdi. Amid, Mardin ve bazı yerler Dulkadir ülkesine dahil edildi. Zeynel Amid'de Akkoyunlu tarhına oturdu. Bu hakimiyet çok sürmedi. Elvend'in Beylerbeğisi Musullu Emir Bey Zeynel ve Dulkadirli Beyleri yeni yerlerinden geri gönderdi. Ancak Alauddevle Bey Musullu Emir Bey'in kendisine metbu olmasını istedi. Ancak Emir Bey Şah İsmail'den emin olmak için Kızılbaş tabiiyetine girdi. Alauddevle Bey ile Şah İsmail arasındaki ikinci neden de **Alauddevle Bey'in ülkesindeki Kızılbaşların İran'a gitmesine izin vermemesiydi**.

Şah İsmail Dulkadir ülkesini istila etmek için yola çıkarak Erzurum ve Erzincan'ı izinsiz olarak geçti. Amasya valisi Şehzade Ahmet babasını haberdar etti. Bayezid II. İstanbul'da Şah İsmail'in Osmanlı topraklarına saldırı düzenleyeceği kanısı hakim oldu. Ancak beklenen olmadı. Diğer yandan Şah İsmail'e Osmanlı tabiiyetinde bulunan hiçbir Kızılbaş tabi olmadı. Şah İsmail daha sonra II. Bayezid'den Dulkadirli ülkesine saldırmak için izin istedi. Padişah da ülkesinden geçiş iznini verdi. Şah İsmail kalka hiçbir zarar vermeden Osmanlı topraklarından ayrıldı. Şah İsmail Sarız üzerinden Elbistan'a geldi. Elbistan'ı yakıp yıktı (1507). Alauddevle Bey ülkesini Şah İsmail'e karşı korumaya çalıştı. Sarp Turna Sağına sığınarak Memlûklular ve Osmanlılardan yardım istedi. Memlûklular Dulkadir Bey'inin talebine cevap dahi vermedi. Bayezid bir yardım gönderdi. Bu yardım birliği Ankara'dan öteye geçmedi. Zaten kış geldiği için Şah İsmail de Elbistan'dan ayrılmak zorunda kaldı. (Sümer, Safavi Devlet, s.29); UĞUR, Ahmet, Yavuz Sultan Selim, Erciyes Üniversitesi Matbaası, Kayset 1992, s. 51.

³ Hoca Sadettin Efendi, IV, 238-239.

Rebiulahirin yirmidokuzuncu günü (13 Haziran 1515) iki taraf karşı karşıya geldi. Osmanlı ordusu Alauddevle Bey'in sarp dağlara kaçmasına bile izin vermedi. Dağın göğüs ve eteği Türkmen cesetleri ile doldu. Çarpışma sırasında bir asker Alauddevle ile karşılaşır başını kesti¹.

Yavuz Selim Cemaziyu'l-evvel ayının ilk günlerinde Hünkâr otağını Göksun çayırına kurmuştu. Sinan Paşa tarafından fetih müjdesi geldi. Alauddevle Bey'in çocukları, torunları, amca oğulları ve hısımlarının çoğu bu savaşta öldürüldü. Alauddevle Beyin kesik başı, dört oğlunun, otuz kişi emirler ile devlet ileri gelenlerin kesik başlarını getirdiler². Kardeşi Abdurrezzak Bey çocuklarıyla beraber zincire vurularak Padişah'ın katına götürülenler arasındaydı³.

Sultan Gansu Gavri'ye ve diğer çevre beylere fetihname-i humayunlar gönderdi⁴. Alauddevle Bey'in kesik başını Mısır'a götüren elçi Hasan Bey'di⁵.

Savaş sonucunda Osmanlı ordusu yığınla mücevher, sayısız para ve kıymetli giysilere sahip oldu. Ganimetler sayılamayacak kadar çoktu⁶. Askerlere biner akçe bahşiş verildi. Askerler ganimetlerle doyuma kavuştu. Savaşın asıl kahramanı Sinan Paşa ise **18 Haziranda Vezirlik rütbesiyle taçlandırıldı**⁷. Alauddevle Beyliğinin idaresi Şehsuvaroğlu Ali Ali Bey'e ihsan edildi⁸. Yavuz sultan Selim askerin dinlenmesinden sonra sonra Göksun'dan ayrılarak Kayseri üzerinden İstanbul'a yöneldi. Rumeli, Anadolu ve Karaman askerlerine izin verdi⁹.

Turna Dağı Neresi

Uzunçarşılı ve Hakkı Dursun yıldız, Alauddevle Bey'in Göksun muharebesinde bozularak süratle kaçır Elbistan'ın güneyindeki Turna (Nurhak) dağına çıktığını söylerken¹⁰, başka bir yazar da Şehsuvar

¹ Hoca Sadettin Efendi, IV, 240.

² Celâl-Zâde Mustafa, Selim-Nâme, s. 611.

³ Hoca Sadettin Efendi, IV, 241.

⁴ Hoca Sadettin Efendi, IV, 242.

⁵ Emecen, Yavuz, 179.

⁶ Hoca Sadettin Efendi, IV, 243.

⁷ Hoca Sadettin Efendi, IV, 242.

⁸ YİNANÇ, Refet, 'Dulkadiroğulları', TDVİA, İstanbul 1994, IX, s. 556.

⁹ Hoca Sadettin Efendi, IV, 243; Celâl-Zâde Mustafa, Selim-Nâme, s. 611.

¹⁰ Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, II, 273; YILDIZ, Hakkı dursun, doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, Çağ Yayınları 1989, X, 302; ÖZAYDIN, Abdülkerim-İdris Bostan-Fehamettin Başar, İslam Tarihi, Kayıhan Yayınevi, İstanbul ?, VIII, s.341.

oğlunun öncülük ettiği Osmanlı ordusunu Göksun ile andırın arasında karşılayan Alauddevle yenildi ve öldürüldü¹ diyerek aynı yer adı farklı yerlerde gösterilmektedir.

Alauddevle Bey'in mezarı sözlü kültüre göre Kahramanmaraş'ta Aladan Mahallesiindeki kabrinde metfun bulunmaktadır. Ayrıca Kahramanmaraş Ulu Camiin kuzey-batısında bulunan Taş Medrese'de Alauddevle Bozkurt Bey'e ait bir mezar daha bulunmaktadır. Bir diğer görüş de değerli bilim adamımız İlyas GÖKHAN Bey'e aittir. O'na göre Alauddevle Bey'in kabrinin Andırın'a bağlı Çuhadarlı köyü Gökçebel denilen mevkide askerleri ile metfun olduğu görüşü ileri sürülmektedir².

Adı geçen köye 23 Mayıs 2011 günü giderek saha çalışması yaptım. Köyde yaşayan kişilerden aldığım bilgilere göre Gökçebel'deki mezara Halet (Halep) Padişah Mezarı denilmektedir³. Gökçebel'e Padişah'ın hangi yolu kullanarak geldiğini sorduğumda Mustafa ÇUHADAR⁴, Babamdan duyduğuma göre Padişah ordusunu Maraş'tan alarak Gene köprüsünden (Hartlab üzerinden batıya giderek Ceyhan üzerinden geçilen köprü'nün adıdır. Sır Barajının altında kalmıştır.) geçerek Sır'da konaklamış. Orada askerlerinin bir kısmı kaybolmuş, bir daha bulunamamıştır. Bu hadiseden sonra oraya Sır adını vermişler. Bugünkü Sır köyünün adı o zaman konulmuştur. Padişah daha sonra ordusunu BALK denilen yere getirmiş ve otağını Balk'a kurmuştur. Etraf yüksek dağlarla çevrili olduğundan Padişah otağının görülüp görülmediğini kontrol için tepelere askerler gönderir. Askerler tepelere çıkıp baktığında otağı Balk Balk gördüklerini söylerler. Bundan dolayı o yere BALK adı verilmiştir. Bunun üzerine Padişah Balk'tan kalkarak Gökçebel'e gelerek ormanların içine pınarın başına otağını kurar. Düşman askerleri ile burada savaşarak ölür.

Andırın'ın batısında bulunan Turnadağı ile doğusunda bulunan Gökçebel ters istikamette bulunmaktadır. Üstelik coğrafya çok dağlık ve geçiş zordur. Mehmet Çuhadar Bey'in babasından aktardığı bilgilere göre adı geçen Padişah ve ordusu Maraş'tan hareket etmiştir. Alauddevle Bey'in ordusunun hareket alanı ise Göksun üzerinden gelmektedir. Buna

¹ (Refet Yinanç, 'Dulkadiroğulları', TDVİA, IX, s.556.) 13 haziran 1515.

² GÖKHAN, İlyas, Göksun Göksun Tarihi, İstanbul 2010, s. 58.

³ Durdu Mehmet Çuhadar, Andırın Çuhadarlı Köyünde ikamet etmektedir. 1931 doğumlu, yedi çocuk babası, okur-yazar.

⁴ Mustafa ÇUHADAR, baba adı Ahmet, 1952 doğumlu, Lise mezunu ve emekli memur. Yazları Çuhadarlı köyünde oturur.

göre bilgiler çatışmaktadır. Gökçebel'deki savaş ve mezarları Turna Dağı savaşından ayrı tutmak daha doğru olacağı kanaatindeyim.

Sinan Paşa komutasındaki ordu Çinçin boğazında konuşlanmıştır. Bölgeye yakın ve savunmaya en müsait alan Kayran Dağı, Mazgaç Kalesi ve Kersen bölgesidir. Eğer Alauddevle Bey ile ölü askerlerinin yeri aranacak ise Meryemçil yaylası ya da Kersen'deki mezar kalıntıları arasında konunun uzmanlarınca (Antropolog vb.) incelenmesi daha uygun olacaktır.

Evliya Çelebiye göre Turna Dağı savaşı

Hattâ sene 922 târîhinde Selîm Şâh-ı evvel İrân-zemîn şâhı Şâh İsmail üzre sefere giderken Zülkadıriyye sâhibi Sultân Alâüddevle Mısır'da Sultân Gavrî tahrîkiyle bu Alâüddevle Âl-i Osmân askerinin ilerisin ve gerisin nehb [ul gâret etdükde Selim Han Sultan Gavri'ye nâmeler gönderüp "Şu Alâüddevle'yi zabt edin memerr-i asâkir-i İslâm üzre rehzenlikler eder, hakkından gelin yohsa hakkından gelirim" deyü nâme gönderdikde Gavrî nâmeyi kıra'at edüp namesinde: "Hakkından gelmeğe kâdir isen gel" deyüp Selim Hân'a nâme gönderir. Bir nâme dahi Alâüddevle'ye gönderüp "Göreyim seni Şâh İsmail'e niçe imdâd edersin" dedikde Selim Han Çıldır sahrasında Şah İsmail ile cenk ederken görse yigirmi bin kırmızı şâlvârlı Mısır silahşörü pür-silah cündi ve yigirmi bin Alâüddevle'nin Zülkadırlı ve Mamaylı ve Pehlivânlı ve Yeni-eli Türkman askeri ve şâh askeri, Selim Şâh'ı askeriyle ortaya alup kıra kıra inhizâm sadedinde iken Cenâb-ı Bârî yârî kılub nesim-i nusret Selim Hân tarafına esüp cümle dendan-ı tîğdan geçirüp şâh İsmail ancak yetmiş aded kimesne ile Âzerbâyecân'a cân atup Selim Hân şâh-ı İrân-zemînin yedi aded mîr-i mîrânlık yerlerin feth edüp der-i devlete geldi. Andan mezâhib-i erba'a şeyhülislâmlardan fetvây-ı habl-ı metînler alup Mısır Sultânı Gavrî Kızılbaş'a imdâd etdiğiçün üzerine sefer edüp Selim Hân Kayseriyye'ye geldiği mahalde hâkim-i Mar'aş Alâüddevle bu Göksun yaylasında yüz bin asker cem' edüp Selim Hân'ın Mısır üzre gitmemesine âmâde olup gûnâ-gûn rahzenlikler ederken Selim Hân veziria'zamı olan Tavâşî Sinân Paşa'yı ve vezîr Ayas paşa'yı kırk bin asker ile Göksun yaylasına gönderüp Alâüddevle ile bir ceng-i perhâş [u] savaş etdiler kim âl-i Osmân'ın on bir ceng-i azîminin biri dahi bu Göksun cengidir. Âhir bi-emri Hudâ Sinân Paşa Mansûr [u] muzaffer olup Sultân Alâüddevle'yi yetmiş boy beğleriyle ve yetmiş aded ümerâlarıyla cümle katl edüp Selim Hân'a kellelerin nâmeler ile Gavrî'ye

gönderüp, “İşte haklarından geldim hâzır ol vaktına!” deyü haber gönderdi. Türkmân uzuvları Göksun yaylasında yığın yığındır kim hâlâ kabır-i Alâüddevle ve yetmiş bin Türkmân bu Göksun’da medfûndur¹.

Halep Salnamesinde Turna Dağı Savaşı

1302 Senesi Halep Salnamesi’nde Maraş Sancağı (21 Ekim 1884- 9 Ekim 1885) Göksun’da yapılan Turna Dağı savaşından bahsedilmektedir. Alaüddevle Bey Devlet-i Çerakiseye tarafgir olduğundan Malatya tarikiyle İran üzerine sevk olunmakta olan Urdu-yı Humayun mühimmat kafilelerine tasallut etmesiyle tertib-i cezası için Vezir-i A’zam Sinan Paşa ile hükümdar muma ileyhin biraderzadesi hizmet-i Padişahide bulunan Şehsuvar oğlu Ali Bey i’zam buyurulduğundan 922 tarihinde Alaüddevle ile müşarunileyhima beyninde Göksun’da vuku’ bulan muharebede Asakir-i Zülkadriye mülhezim ve Alaüddevle ile beraberinde bulunan erkan-ı hükümeti semt-i firara azim olmuşlarsa da müşarunileyh Alaüddevle Turna Dağında tutularak katledilmiştir. Doksan yaşında idi. Binaenaleyh Zülkadriye memleketi Maraş Eyaleti namıyla doğrudan doğruya Memalik-i Osmaniye’ye ilhak ve valiliği müşarunileyh Ali Bey’e tevcih ve ihsan buyuruldu².

Sonuç

Göksun, Dulkadir Beyliği döneminde ve özellikle XVI. Yy.’a ait kayıtlarda Kadirli’ye bağlı bir nahiyedir. Kadirli kazası da o dönemde Dulkadir Beyliği’nin bir Livasıdır. Göksun topografyası ile son derece stratejik bir özelliğe sahiptir. Dulkadir Beyleri genelde Göksun ovası ve dağlarında savaşı kabul etmişler, düşmanlarını zor duruma düşürmüşlerdir. Çoğu zaman yapılan savaşları lehlerine çevirmişlerdir.

Göksun’un topografik özelliği ve konuşlandığı coğrafya birtakım ticaret yolları ile orduların geçit yeri olmuştur. Günümüzdeki kaleler ile derbendler en önemli kanıtlardır.

Ekonomik yönden de çevresindeki yerleşim yerlerinden hiç de geri kalmamıştır. Tahıl, meyve, sebze üretimi yapılmış, dağlarında çok geniş kapsamda hayvancılık yapılmış, pazarlardan gerekli payı almıştır. Madenleri işletilmiştir. Dulkadir Beyliği döneminde, sim (gümüş),

¹ Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Yayına Hazırlayan Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, İstanbul 1999, c. 3, s. 104- 105.

² 1302 Senesi Halep Sancağı Maraş Sancağı, 470, 485.

ULUSLARARASI DULKADİR BEYLİĞİ SEMPOZYUMU

Osmanlılar dönemine demir ile kömür, günümüzde ise bakır, altın ve seramik toprağı tespit edilmiştir.